

13 Temmuz 2008’de Avrupa Birliği dönem başkanı Fransa’nın devlet başkanı Nicholas Sarkozy’nin girişimiyle Paris’de toplanan “Akdeniz için Birlik” toplantısı nedeniyle AKP’nin kapatılması ya da Ergenekon davası gibi gündemi uzun süreden beri yoğun bir biçimde işgal eden konular arasında Türkiye’nin Avrupa ile ilişkileri uzun bir süre sonra yerini aldı. 1959’da Menderes Hükümeti’nin Avrupa Ekonomik Topluluđu ile başlattığı ilişkiler 50 yılı bitirirken, hala Türkiye’nin Avrupa’ya ait olup olmadığının Avrupa ülkelerinde tartışmaya açılması Avrupa Birliği ile ilgili konulara kamuoyu ilgisinin neden azaldığını açıklayabilir. Türkiye’nin müzakere sürecinin önüne Kıbrıs’dan, Ermeni ve hatta Pontus ve Süryani “soykırımına” kadar akıl almaz engellerin çıkarılması da Avrupa Birliği’nin Türkiye’yi oyaladığı ve Birliğe hiçbir zaman için tam üye olamayacağımız yönündeki kanıyı da güçlendirmektedir.

Öte yandan, Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkiler siyasetyönetim açısından ivme kaybetmeden sürmektedir. Son olarak iki başlıkta müzakerelerin açılmasıyla birlikte AB müktesebatını aktarma çalışmalarının hız kazandığı söylenebilir. Anayasa değişikliği gibi kapsayıcı bir konudan, at yetiştiriciliği gibi çok özel bir konuya kadar Türkiye’nin birçok sorunu AB’ye referansla ele alınmaktadır. Hatta uzun bir süreden beri gündemi meşgul eden Ergenekon ya da AKP kapatma davalarının, Türkiye’nin AB’ye uyum sürecine yapacağı etki ile tartışılmakta; AB tarafından gelen “AKP kapatılırsa, müzakereleri askıya alırsız” tehditleri basında sıklıkla yer almaktadır. AB’ye uyum çalışmaları yalnızca hükümet ya da bakanlıklar düzeyinde değil, yerel yönetimlerde de hızla devam etmektedir. Birçok belediye ve il özel idaresi de AB standartlarına uyarak, AB normlarında hizmet vermeyi hedeflemektedirler. Hatta bazı yerel yönetim birimleri, müzakere pozisyonu belirlenmeyen ya da müzakerelerin başlanmadığı alanlarda, AB müktesebatına uyum için politika hedefleri belirlemektedir.

Avrupa’daki akademik yazında yoğun tartışmaların sürdüğü Avrupa idari alanı, Türkiye’deki akademik yazında genellikle mükemmel bir sistem olarak betimlenmektedir. Aşırı bürokratik, aşırı merkeziyetçi, hantal, vb. olumsuz sıfatlarla tanımlanan Türk kamu yönetiminin, AB idari norm ve ilkelerine göre yeniden yapılanması talep edilmektedir. Bu norm ve ilkelerin neler olduğu, nasıl ölçülmeleri gerektiği, bunların Türk idari sisteminde ne ölçüde varolduğu ya da kullanıldığı ise açıkça ortaya konmamaktadır. Bu tanımlama sorunu, yalnızca Türkiye’ye özgü değildir.

Türk idari yazınında idealleştirilen Avrupa idari norm ve standartlarının ne olduğu, nasıl tanımlanması ve uygulanması gerektiği hakkında, ne Avrupa’daki akademisyenler, ne AB organları, ne de üye ülkeler arasında bir görüş birliği vardır. Gayri resmi olarak “Avrupa İdari Alanı” olarak da adlandırılan ortak

norm ve ilkeler büyük ölçüde yönetim kavramıyla ilişkilidir. Bu kavramı tanımlamak için kullanılan hesap verebilirlik, etkinlik, etkililik ve katılımcılık, vb. kavramların yasal bağlayıcılıkları son derece düşüktür. Bu kavramlardan bazıları, AB üyesi ülkelerin idari sistemlerinde hiç bulunmamakta ya da her üye ülke tarafından farklı şekillerde yorumlanıp uygulanmaktadır. Yalnızca Avrupa İdari Alanı ile ilişkilendirilen yönetimi değil, Avrupa Konseyi'nin Madrid Zirvesi'nde belirlenen idari kapasite kriterini de, nesnel bir şekilde ölçecek yöntem ve araçlar geliştirilememiştir.

Tüm bu gelişmeler çerçevesinde, bu sayımızın konusunu Avrupa Birliği'nin Türkiye'deki siyaset yönetimi nasıl şekillendirdiğinin tartışılmasına, bir başka deyişle Türkiye'nin Avrupa sorununa ayırdık. Dosya konusuyla ilgili yazılardan önce önemli gördüğümüz iki dosya dışı yazı ile başlıyoruz. Bunlardan ilki daha önceki sayılarımızda da bize katkı sağlamış olan değerli hocamız **Doğan Ergun**'un *ulusal ile evrensel arasındaki ilişkiyi* tartıştığı makale. Şair-yazar Ataol Behramoğlu'nun bir yazısından yola çıkan Doğan Ergun, ulusal ile evrensel arasındaki ilişkiyi bu kısa yazısında üzerinde düşünülmesi gereken önemli bir noktaya oturtuyor. Dosya dışı ikinci yazımız ise, **Birgül Ayman Güler**'in *1950'lerde Türk kamu yönetimi disiplinin doğmasına* ve gelişmesine etki eden yabancı bilim adamlarını tartıştığı makalesi. Bu alanda yapılan doyurucu ve kapsayıcı nitelikte bir ilk olan bu çalışma ile, Güler yalnızca 1950'li yıllarda yabancı öğreticilerin Türkiye'deki ders programlarını, ders içeriklerini belirlemedeki etkilerini ayrıntılı bir şekilde göstermekle kalmıyor, aynı zamanda bu öğreticilerin rahle-i tedrisinden geçen Türklerin Amerikancı yönetim bilimleri kuram ve kavramların yaygınlaşmasına yönelik çabalarını da gözler önüne seriyor. Türk kamu yönetimi yazınında özellikle 1980'lerden sonra gözlemlenen yabancı kuram ve kaynaklara öykünmeciliğin tarihinin yeni olmadığını gösteren Güler'in makalesi, "yönetimsel olguya ilişkin özgün kuram ve özgün araştırma yöntemi geliştirememiş olmamızın açıklayıcı nedeni"nin bu 'başlangıç' olabileceğini ileri sürüyor.

Dosya konumuzla ilgili beş yazıdan ilki **Gökhan Günaydın**'ın Avrupa Topluluğunun gelişimini kapitalizm – komünizm rekabeti çerçevesinde ele aldığı *Avrupa Birliği'nin öyküsü*. Bu öykü Avrupa Birliğinin bugünlere nasıl geldiğini anlatan akademik yazında sık rastladığımız kronolojik bir sıralamanın çok ötesine giderek, bu süreci ekonomi politik çerçevesinde değerlendiriyor. Günaydın, Topluluğun 1995 sonrası Sovyet etkisi altındaki ülkelere yaygınlaşmasını merkez-çevre ekseninde değerlendiriyor. Türkiye'nin AB'ye adaylık sürecinde orta ve doğu Avrupa ülkelerine yönelik olarak hazırlanan Kopenhag kriterleri dışında yeni bir genişleme stratejisinin sözkonusu olduğunu vurgulayan yazar birleştirme, koşulluk ve iletişim kriterlerini tartışıyor. Anayasa sürecinin başarısızlığa uğramasından sonra gündeme getirilen Lizbon antlaşmasının da Birliğin piyasa yanlısı karakterini değiştirmedeğini vurguluyor. Makalenin geri kısmında, Türkiye'nin AB ile 50 yıla dayanan iliş-

kisinin ekonomi politik bir analize dayanan öyküsü, AB'nin Türkiye'yi "özel" bir konuma oturttuğunu açıkça gösteriyor. Türkiye'nin tam üyelik hedefinden saparak, "Akdeniz için Birlik" projesi çerçevesinde AB'nin hiçbir zaman için merkeze kayamayacak çevre ülkesi olarak kalma riskine dikkat çekiliyor.

Gamze Yücesan Özdemir'in *AB sosyal politikasının kavramlarını* ele aldığı makale AB'nin bilimsel dünya üzerinde kurduğu epistemolojik baskı ve tahakkümü büyük bir açıklıkla göstermekte. Yücesan-Özdemir, bir önceki makalenin yazarı olan Günaydın gibi AB'yi sermaye çıkarları doğrultusunda şekillenen ve neoliberal ekonomi ve siyaset politikaları uygulayan bir yapı olarak tanımlamaktadır. AB güvenceli esneklik, sosyal dışlanma ve sosyal dayanışmanın da dahil olduğu sosyal politikaları ulusüstü düzeyde belirlemekte ancak süsüdarite ilkesi kapsamında uygulamayı üye devletlere bırakmaktadır. Bu kavramlar, emeğin ve sınıfın önemini ve değerini azaltmakta, sermayenin taleplerine uygun bir toplumsal alan öngörmektedir. Bu süreci yetkin bir şekilde sorgulayan Yücesan Özdemir, AB'ye üyelik sürecinde olan Türkiye'nin AB'nin ürettiği ve yaygınlaştırdığı bu kavramlara sıkışıp kalması durumunda emek adına kazanımlar elde edilemeyeceğini vurgulamaktadır.

Dosya konusuyla ilişkili üçüncü yazının yazarı **Argun Akdoğan** ise *AB uyum sürecinde eski Sovyet ülkelerinde gerçekleştirilen idari reformları* tartışıyor. Makalede, AB'nin üye ve aday ülkelerin idari sistem ve işleyişlerine müdahalede bulunacak herhangi bir yasal aracı bulunmamasına rağmen, bu ülkelerde gerçekleştirilen idari reformların büyük ölçüde AB'ye referansla gerçekleştiği ileri sürülmektedir. Özellikle yeni kamu işletmeciliği ilkeleri çerçevesinde gerçekleştirilen idari reformların başarıya ulaşmadığı, AB'nin idari kapasite kriterlerinin nesnel ve tarafsız olarak aday ülkelere uygulanmadığı vurgulanmaktadır.

Hasan Engin Şener'in makalesi ise dosya konusuyla ilişkili ilk üç makalede ele alınan *AB ile neoliberalizm ilişkisine* farklı bir yaklaşım getiriyor. AB içerisinde devletin ekonomiye müdahalesi anlamında güçlü ve zayıf devletlerin birlikte var olduklarını görgül olarak belirleyen bir çalışmaya ve AB içerisinde kamu ve sosyal harcamaların görece yüksek olduğuna dayanılarak, AB'nin neoliberal olarak tanımlanamayacağını ileri sürüyor. AB'nin ekonomik modeli Şener'in ileri sürdüğü gibi neoliberalizme dayanmıyorsa, bu durumda AB'nin neoliberal idari reformlar talep etmesinin temeli de ortadan kalkmaktadır. Şener'e göre, Türkiye'de özellikle IMF çerçevesinde yürütülen neoliberal idari reformların AB'ye uyum süreci ile ilişkilendirilmesi hatalıdır. Şener, neoliberal idari reform modelini Türkiye'nin kendi tercihi olduğunu ve AB'nin bu yöndeki idari reformları desteklediğini ileri sürmektedir.

Birce Albayrak Coşkun'un makalesi, hem dosya konumuz olan AB, hem de Türkiye'nin güncel gündem maddelerinden bir tanesi olan *parti kapatmalarını* konu alıyor. Avrupa'da siyasi partilerin yasal sınırlarını ve çeşitli parti kapatma örneklerini inceleyen yazar, Avrupa'daki parti kapatmala-

rında demokrasiyi tehdit eden partilerin demokrasiyi korumak adına cezalandırıldığını belirtmektedir. Makalenin ikinci bölümünde Türkiye’de kapatılan siyasi partileri inceleyen ve Avrupa ülkeleri ile karşılaştıran Albayrak Coşkun, Türkiye’de kapatılan parti sayısının, Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında daha fazla olduğunu saptamaktadır. Albayrak Coşkun, ayrıca parti kapatma gerekçelerinin ülkelerin tarihsel tehdit algılamalarına ve şartlarına göre değişebileceği sonucuna varmaktadır.

Dosya konumuzun dışında yer alan son iki makaleden ilki liderlik yönelimlerinin tespitine, diğeri ise kadın hareketlerine odaklanmaktadır. İlk makalenin yazarları **Bülent Karakaş** ve **Suat Evirgen** “*Anket Yöntemiyle Liderlik Yönelimlerini Tespit Modellemesi*” adını verdikleri yöntemi tartışmaya açmaktadırlar. Yöntem bir takım liderlik kıstaslarının çeşitli sorularla ankete dönüştürülmesi ve alınan yanıtların belli ağırlık oranlarıyla değerlendirilmesine dayanmaktadır. Yöntemi değişik yönetim kademelerinde çalışanlara da uygulayan bu yazıda, elde edilen sonuçlar da yer almaktadır. Dosya dışı ikinci makale ise, özellikle *1980 sonrası kadın hareketini* incelemektedir. **Betül Karagöz**, 1980 sonrası ekonomik koşullarla kadın hareketinin siyasal yönelimleri arasında tutarlı ve geçerli bir ilişki kurmaktadır. 1980 sonrası kadın hareketinin monolitik bir yapı olmadığını ve farklı akımların “kadın meselesi” üzerine farklı açılımları olduğunu vurgulayan Karagöz, kadın hareketinin gelişmesinde uluslararası kuruluşların ve devletin işlevini de sorgulamaktadır.

Bu dergide yer alan yazıların birçoğunu birleştiren nokta siyaset ya da yönetim olgularının saf ve diğerlerinden tamamıyla ayrışık bir yöntem ya da bilgi kuramı anlayışı ile yazılmamış olmasıdır. Bir başka deyişle, siyasetyönetim olgu ve kavramların toplumsal gerçekliğin ideoloji, ekonomi, hukuk, vb. boyutlarıyla ilişkili olarak ele alınmıştır. Makalelerdeki bir başka ortak nokta ise, amaçlananın yalnızca olan biteni açıklamak değil, anlamak, sorgulamak, yorumlamak ve eleştirmek olmasıdır. Dosya konumuz olan AB’ye özellikle Türkiye’deki sosyal bilimler ve gündelik siyasette yer alan, “AB istiyorsa, o halde yapmalıyız” şeklinde dile getirilebilecek genel tutum dikkate alındığında, anlama, eleştirme, yorumlama ve sorgulama çabasının ne kadar önemli olduğu görülecektir. Bundan sonraki sayılarımızda sosyal bilimci sorumluluğu ve duyarlılığıyla bu çabayı göstermeyi sürdüreceğiz.

Dr. Argun AKDOĞAN